

LEVENSLANG LEREN: WIE ZIJN ZE? WAT DOEN ZE? WAT DRIJFT ZE?

Hoofdstuk 14

Mieke Booghmans & Eef Stevens

Kort samengevat

In 2003 werd een ad hoc module omtrent levenslang leren aan de Enquête naar de Arbeidskrachten toegevoegd. Op basis van deze module dient geconcludeerd dat bijna de helft van de 15-64-jarige Vlamingen deelneemt aan een van de drie vormen van levenslang leren die in de module beschouwd worden: opleidingen binnen en buiten het reguliere onderwijs en alle vormen van zelfstudie. Wanneer deze drie vormen van levenslang leren apart worden bestudeerd, krijgt men evenwel een meer gedifferentieerd beeld. Dan ziet men dat jongeren oververtegenwoordigd zijn in het reguliere onderwijs, dat werkenden, mannen, 25-49-jarigen en hogeschoolden vaker een opleiding volgen buiten het reguliere onderwijssysteem en dat meer dan een kwart van de Vlamingen aan zelfstudie doet.

1 Inleiding

In 2003 werd een extra vragenlijst omtrent levenslang leren toegevoegd aan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). Deze ad hoc module kwam er op vraag van de Europese Commissie om de deelname aan vormingsinitiatieven beter in kaart te brengen. De uitbouw van vergelijkbare gegevens en statistische meetcriteria zijn in dit kader essentieel voor de ontwikkeling en implementatie van coherente en omvattende strategieën voor levenslang leren (Europese Commissie, 2002b). Bovendien kunnen de gemeten indicatoren een grote rol spelen in het nagaan van de geboekte vooruitgang bij het bereiken van de vooropgestelde beleidsdoelstellingen. Zo staat in de besluiten van de Werkgelegenheidsconferentie van 2003 te lezen dat tegen 2010 de helft van de Belgische werknemers in de loop van een jaar zou betrokken moeten worden in vorming of opleiding (Vandenbroucke, 2003).

Teneinde het begrip levenslang leren uit te diepen, werd een Europese werkgroep opgericht, de zogenaamde 'Task Force on Measuring Lifelong Learning'. Volgens het eindrapport van deze werkgroep omvat levenslang leren verscheidene elementen. Vooreerst moet de leeractiviteit zinvol zijn. Dit betekent dat de opleiding in het teken staat van een verbetering van gedrag, kennis, begrip, attitude, waarden of vaardigheden. Verder mag de leeractiviteit niet toevallig of willekeurig zijn. Een beperking qua duur wordt niet opgelegd en ook maakt het niet uit of het gaat om opleidingen binnen of buiten het reguliere onderwijssysteem dan wel om zelfstudie. Tot slot wordt ook geen rekening gehouden met de wijze waarop de leeractiviteit wordt gefinancierd, noch met de wijze waarop onderwezen wordt (al dan niet met behulp van ICT) (Larsson & Olin, 2002).

Rekening houdend met deze definitie, onderscheidt het eindrapport van de Europese werkgroep drie categorieën van levenslang leren.

Formeel leren speelt zich af in *reguliere onderwijs- en opleidingsinstellingen* en mondt uit in het verkrijgen van erkende diploma's en getuigschriften. Het gaat hier om het secundair onderwijs, alternierend leren, leercontract en ondernemersopleiding bij het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO), kunstonderwijs, postsecundair, hoger en universitair onderwijs en onderwijs voor sociale promotie. In wat hierna volgt, zal formeel leren worden besproken onder de noemer van regulier onderwijs.

Niet-formeel leren gebeurt *buiten de grote onderwijs- en opleidingsstructuren* om en mondt niet noodzakelijk uit in het verkrijgen van officiële diploma's of getuigschriften. Niet-formeel leren kan gebeuren in opleidingscentra, op de werkplek, binnen maatschappelijke organisaties of groeperingen, bij organisaties of diensten naast formele systemen (kunst-, muziek-, kook- of sportklassen, privé-cursussen ter voorbereiding van een examen), via afstandsonderwijs, autorischool, seminaries en conferenties.

Informeel leren, tot slot, wordt beperkt tot *zelfstudie* (met behulp van boeken, internet, radio, bibliotheek, enzovoort) met het oog op het verbeteren van de kennis en vaardigheden. Het gaat om een leeractiviteit zonder directe hulp van een 'opleider'.

Tabel 14.1 illustreert dat 48,9% van de 15-64-jarige Belgen in 2003 deelneemt aan een of meerdere van de drie vormen van levenslang leren die in de module bevraagd worden. In het Vlaams Gewest gaat het om 47%. Mannen, jongeren, hooggeschoolden en werklozen zijn vaker betrokken bij opleiding dan vrouwen, ouderen, laag- en middengeschoolden, werkenden en niet-beroeps-

actieven.¹ Kijkend naar de drie vormen van levenslang leren apart, dient deze algemene conclusie evenwel danig genuanceerd.

Tabel 14.1

Deelname aan levenslang leren met referentieperiode van één jaar als aandeel van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) (België en Vlaams Gewest; 2003)

(%)	Deelname aan opleiding binnen en/of buiten het reguliere onderwijssysteem en/of zelfstudie	Deelname aan opleiding binnen en/of buiten het reguliere onderwijssysteem	Deelname aan opleiding binnen het reguliere onderwijssysteem	Deelname aan opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem	Zelfstudie
België	48,9	31,4	15,8	18,2	33,9
Vlaams Gewest	47,0	33,6	15,1	20,9	28,5
Geslacht					
Mannen	48,3	33,9	14,7	21,8	29,4
Vrouwen	45,7	33,3	15,5	20,1	27,5
Leeftijd					
15-17 jaar	98,8	98,4	98,4	9,5	36,9
18-19 jaar	90,5	88,9	86,1	8,9	32,7
20-24 jaar	66,3	56,9	43,8	19,4	34,3
25-39 jaar	47,3	31,3	5,8	27,7	31,1
40-49 jaar	42,5	27,9	2,9	26,3	28,5
50-64 jaar	28,1	13,4	1,2	12,6	21,1
Onderwijsniveau					
Laaggeschoold	34,9	26,9	18,5	10,2	17,5
Middengeschoold	47,2	33,1	14,3	20,7	27,6
Hooggeschoold	66,0	45,0	10,8	38,5	47,2
Statuut					
Werkend	47,2	31,4	5,2	28,3	31,0
Werkloos (ILO)	50,7	30,5	12,4	19,6	35,5
Niet-beroepsactief	46,1	38,0	33,9	7,3	23,0

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Zo illustreert tabel 14.1 dat de jongeren zich vooral in het *reguliere onderwijs* bevinden: 98,4% van de 15-17-jarigen en 86,1% van de 18-19-jarigen is hier te situeren. En ook bij de 20-24-jarigen gaat het nog om 43,8%. Het zijn dus vooral de studenten die het globale aandeel van de jongste leeftijdscategorieën doen toenemen; in opleidingen buiten het reguliere onderwijs zijn ze minder betrokken. Ook 33,9% van de niet-beroepsactieven is terug te vinden in opleidingen binnen het reguliere onderwijs. Wederom gaat het hier voornamelijk om full-time studenten. Verder ken-

1 Voor meer gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk, verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2004, Jaarboek, Cijferbijlage.

nen de laaggeschoolden (18,5%) eveneens een lichte oververtegenwoordiging in het reguliere onderwijs in vergelijking met de midden- en hogeschoolden. Dit omdat vele jongeren nog volop bezig zijn met het behalen van hun basisdiploma en daarom voorlopig nog als laaggeschoold staan geregistreerd.

Terwijl de 15-19-jarigen vooral in het reguliere onderwijs terug te vinden zijn, nemen de Vlamingen van 25 tot en met 49 jaar in 2003 vaker deel aan *opleidingen buiten het reguliere onderwijs*. Ruim een kwart van zowel de 25-39-jarigen als van de 40-49-jarigen is betrokken bij dergelijke opleiding. Hooggeschoolden en werkenden volgen het vaakst een opleiding buiten het reguliere onderwijs.

Ruim 28% van de 15-64-jarige Vlamingen doet aan *zelfstudie*. Naarmate men ouder wordt, spreekt deze vorm van levenslang leren blijkbaar minder aan: bijna 37% van de 15-17-jarigen tegenover iets meer dan 21% van de vijftigplussers doet aan zelfstudie. Toch dient dit relatief lage aandeel bij de ouderen genuanceerd. Immers, de 50-64-jarigen nemen dan wel het minst deel aan elk van de drie vormen van levenslang leren, maar als ze deelnemen, doen ze dat het vaakst via zelfstudie.

Tot slot nog dit: tabel 14.1 illustreert dat 47,2% van de werkende 15-64-jarige Vlamingen deelneemt aan een van de drie bevroegde vormen van levenslang leren. Dit aandeel benadert met andere woorden de beleidsuitdaging om 50% van de werknemers in levenslang leren te betrekken (Vandenbroucke, 2003). Men mag evenwel niet vergeten dat bezoeken aan de bibliotheek, een beurs, enzovoort dan ook als levenslang leren worden beschouwd, een wel erg ruime opvatting van het begrip. Immers, de Europese werkgroep stelt in haar eindrapport duidelijk dat een definitie van levenslang leren alle toevallige of willekeurige leeractiviteiten moet uitsluiten. Een bezoek aan een beurs of de bibliotheek zal allicht in vele gevallen niet aan deze eis voldoen.

Evolutie van opleidingsparticipatie

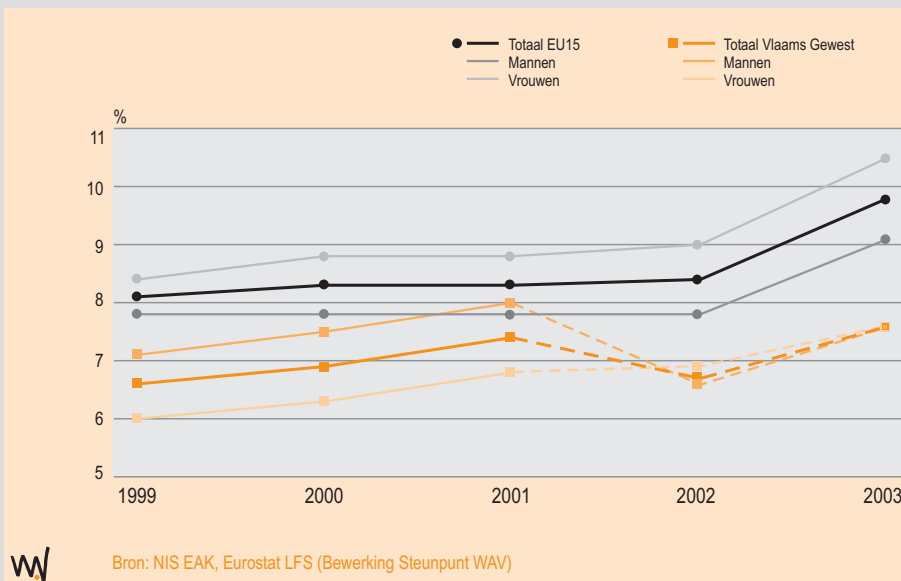
Dit hoofdstuk concentreert zich op de ad hoc module met betrekking tot levenslang leren die in 2003 aan de Labour Force Survey en aan de Enquête naar Arbeidskrachten werd toegevoegd. Deze module bevroeg de respondenten over hun opleidingsparticipatie in de twaalf maanden voorafgaand aan de enquête. In de Labour Force Survey zelf vinden we elk jaar eveneens een vraag naar opleidingsparticipatie. Alleen betreft het hier een referentieperiode

van vier weken. Deze vraag laat ons toe om de evolutie van opleidingsparticipatie te bekijken sinds 1999.²

Het Vlaams Gewest wijkt af van het Europese gemiddelde wat betreft de deelname aan opleiding van mannen en vrouwen. Gemiddeld in Europa nemen vrouwen vaker deel aan een opleiding dan mannen. Anno 2003 participeert 10,5% van de 25- tot en met 64-jarige vrouwen in Europa aan een opleiding. Bij de mannen gaat het om 9,1%. In het Vlaams Gewest daarentegen is het een gelijke stand voor mannen en vrouwen: 7,6% van zowel de mannen als de vrouwen participeert aan een opleiding. Vlaamse vrouwen hebben er de laatste jaren wel een inhaalbeweging opzitten. In 1999 namen Vlaamse vrouwen nog minder vaak deel aan opleiding dan mannen (6,0% tegenover 7,1%).

Figuur 14.1

Opleidingsparticipatie bij de 25- tot en met 64-jarigen naar geslacht met een referentieperiode van vier weken (Vlaams Gewest en EU-15; 1999-2003)

De opleidingsparticipatie in het Vlaams Gewest ligt over het algemeen lager dan het Europese gemiddelde. Zowel in het Vlaams Gewest als in Europa kent de deelname aan opleiding de laatste jaren een stijging. Vooral in 2003 is de opleidingsparticipatie in Europa fiks gestegen. In

² Voor meer methodologische achtergrond verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2004, Jaarboek, Methodologie.

het Vlaams Gewest zien we een toenemende opleidingsparticipatie tot in 2001. In 2002 hebben we te maken met een negatieve knik en in 2003 zien we opnieuw een stijging waardoor de opleidingsparticipatie in Vlaanderen in 2003 op hetzelfde niveau van 2001 belandt.

2 Deelname aan opleiding binnen het reguliere onderwijssysteem

In Vlaanderen is 15,1% van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) in 2003 student of leerling in het reguliere onderwijs. Het gaat in totaal om een kleine 600 000 'leerlingen'. In de inleiding zagen we reeds dat een groot aandeel van de jongeren deelneemt aan het reguliere onderwijs. De andere leeftijdsgroepen participeren slechts in beperkte mate aan opleidingen binnen het reguliere onderwijs. Dat de groep deelnemers aan het reguliere onderwijs voornamelijk bestaat uit studerende jongeren wordt nog eens bevestigd door de samenstelling ervan: iets meer dan 80% van hen is jonger dan 25 jaar. In wat hierna volgt, bekijken we de groep 15-24-jarigen in het reguliere onderwijs van dichterbij.

Tabel 14.2

Verdeling naar geslacht en ILO-statuut bij de 15-24-jarigen in het reguliere onderwijs* en topdrie van het gebied van onderwijs bij de 15-24-jarige niet-beroepsactieven (Vlaams Gewest; 2003)

	(%)
Geslacht	
Mannen	50,1
Vrouwen	49,9
ILO-statuut	
Niet-beroepsactief	87,8
Beroepsactief	12,2
Topdrie onderwijsgebied bij de niet-beroepsactieven	
Basisprogramma's	29,4
Sociale wetenschappen, handel en recht	17,4
Ingenieur, productie en bouw	13,8

* Met referentieperiode van één jaar

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

De groep jongeren (15-24 jaar) in het reguliere onderwijs bestaat uit evenveel mannen als vrouwen (tabel 14.2). Bijna 90% van de jongeren die een opleiding volgen binnen het reguliere onder-

wijs is niet-beroepsactief. Zij zijn met andere woorden full-time student. Slechts 12,2% van de jongeren die regulier onderwijs volgen is actief op de arbeidsmarkt. Het werd reeds in de inleiding duidelijk dat werkenden en werklozen vaker een opleiding buiten het reguliere onderwijsstelsel volgen of zelfstudie aanwenden om hun kennis uit te breiden.

Ten slotte toont tabel 14.2 de drie meest voorkomende onderwijsgebieden die jongere niet-beroepsactieven volgen binnen het reguliere onderwijs. Het gaat met andere woorden om de meest gevolgde onderwijsgebieden bij de studenten van 15 tot en met 24 jaar waarvan een groot deel nog scholier is in het secundair onderwijs. Het is dan ook te verwachten dat de grootste groep (ongeveer 30%) van de niet-beroepsactieve jongeren de basisprogramma's volgt. Hieronder vallen de basisopleidingen en het Algemeen Vormend Onderwijs. De opleidingen binnen de groep 'Sociale wetenschappen, handel en recht' worden door 17,4% van de studenten gevolgd. Opleidingen binnen 'Ingenieur, productie en bouw' zijn goed voor 13,8% van de gekozen richtingen. Kijken we verder naar de verdeling per onderwijsgebied bij de beroepsactieve jongeren, dan blijkt dat een opleiding voor 'Ingenieur, productie en bouw' er sterk bovenuit springt (31,5%).³

3 Deelname aan opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem

Anno 2003 is ruim een op vijf Vlamingen betrokken bij een opleiding buiten het reguliere onderwijs. Het gaat om meer dan 827 000 personen.⁴ Vlaamse mannen, 25-49-jarigen, hooggeschoolden en werkenden nemen het vaakst deel aan een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem (tabel 14.1). Kortom, het zijn vooral die groepen die doorgaans reeds een sterke positie op de arbeidsmarkt innemen die vaker een opleiding genieten. Het is ook daarom dat het beleid, naast een algemene verhoging van deelname aan opleiding, er eveneens naar streeft om meer vrouwen, jongeren, ouderen, laaggeschoolden, werklozen en niet-beroepsactieven van opleiding te voorzien (Vlaamse Regering, 2004).

Tabel 14.3 splitst de deelname aan opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem op naar arbeidsmarktpositie en onderwijsniveau. De cijfers bevestigen nogmaals dat het scholingsniveau de kans op deelname aan een niet-formele opleiding doet toenemen. Anno 2003 volgt iets meer

3 Voor de volledige lijst van gevolgde onderwijsgebieden bij de niet-beroepsactieven: zie bijlage B14.1 en bij de beroepsactieven: zie bijlage B14.2.

4 Zie ook bijlagetabel B14.3.

dan 10% van de laaggeschoolden en iets meer dan 20% van de middengespoolden een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem, dit tegenover 38,5% van de hooggeschoolden. Deze verhoogde deelname aan niet-formele opleidingen van hooggeschoolden bevestigt de hypothese dat wie reeds een uitgebreide initiële opleiding genoot het enerzijds gemakkelijker heeft om bij te leren en anderzijds meer het belang inziet van een bijkomende investering, meer gemotiveerd is en globaal een positievere attitude heeft ten aanzien van leren (Dienst Informatie, Vorming en Afstemming, 2003).

Tabel 14.3

Deelname aan opleiding* buiten het reguliere onderwijssysteem naar arbeidsmarktstatuut en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2003)

(%)	Totaal	Laaggeschoold	Middengespoold	Hooggeschoold
Totaal	20,9	10,2	20,7	38,5
Werkend	28,3	15,6	24,9	43,0
Werkloos (ILO)	19,6	-	-	-
Niet-beroepsactief	7,3	5,4	8,5	15,3

* Met referentieperiode van één jaar

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Werkenden (28,3%) volgen vaker een niet-formele opleiding dan werklozen (19,6%) en niet-beroepsactieven (7,3%). Dit patroon wordt versterkt door het behaalde onderwijsniveau in die zin dat de werkende hooggeschoolden (43%) het vaakst en de niet-beroepsactieve laaggeschoolden (5,4%) het minst betrokken zijn bij een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem. Deze vaststellingen beamen nogmaals dat het initiële leren een sleutelrol vervult in de kans op deelname aan latere opleidingen. Laaggeschoolden genoten in mindere mate een degelijke initiële opleiding waardoor de stap naar verdere opleidingen groter is.

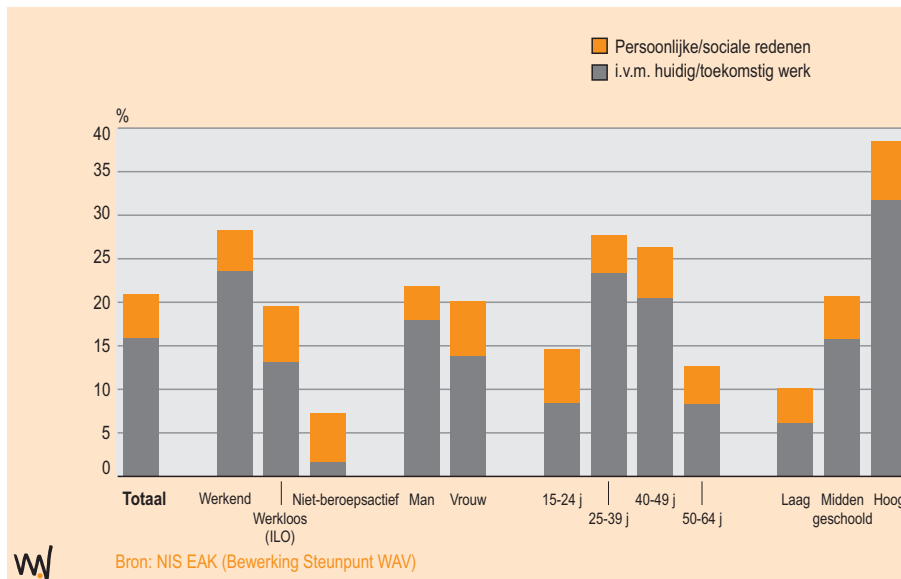
3.1 Waarom volgt men een opleiding?

Een vijfde van de Vlamingen van 15 tot en met 64 jaar neemt in 2003 deel aan een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem (tabel 14.1 en figuur 14.2). Wanneer we enkel kijken naar de meest recente opleiding stellen we vast dat ruim drie kwart een niet-formele opleiding volgt omdat het ten goede komt aan het huidige of toekomstige werk. Bij een tweede en derde opleiding versterkt dit patroon zich nog: respectievelijk 87,3% en 92,6% staan in het teken van de huidige of toekomstige job (bijlagentabel B14.4).

Naar arbeidsmarktstatuut werd reeds vastgesteld dat werkenden het vaakst aanwezig zijn in opleidingen buiten het reguliere onderwijssysteem. In de overgrote meerderheid van de gevallen volgen de werkenden dergelijke opleiding omdat ze in het teken staat van hun baan. Bij werklozen die een opleiding volgen, is dit eveneens het voornaamste motief: meer dan twee derden van de werklozen volgen een opleiding die verband houdt met een toekomstige job. Bij de niet-beroepsactieven liggen de zaken anders. Vooreerst dient gezegd dat zij het minst deelnemen aan een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem. Daarnaast blijkt uit figuur 14.2 dat als ze dan al een opleiding volgen, ze dit in de meerderheid van de gevallen doen om persoonlijke of sociale redenen. Hieruit kan men afleiden dat de arbeidsmarktgerichtheid van de niet-beroepsactieven in niet-formele opleidingen eerder gering is.

Figuur 14.2

Deelname aan opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem en reden voor deelname aan de meest recente opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem naar arbeidsmarktstatuut, geslacht, leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2003)

Mannen nemen iets vaker dan vrouwen deel aan een opleiding buiten het reguliere onderwijs, maar het verschil is gering (respectievelijk 21,8% tegenover 20,1%). Hun motieven om een opleiding te volgen, liggen evenwel wat uit elkaar. Zo schrijven vrouwen zich vaker in om persoonlijke of sociale redenen. Bij mannen primeert een werkgerelateerd motief.

Wanneer we de 15-24-jarigen even buiten beschouwing laten, toont figuur 14.1 enerzijds dat het aandeel personen dat een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem volgt, afneemt naarmate de leeftijd toeneemt. Anderzijds daalt ook het aandeel personen waarvoor de meest recente opleiding in het teken stond van het werk, naarmate de leeftijd stijgt. Met andere woorden, vijftigplussers die een niet-formele opleiding volgen, doen dit vaker om persoonlijke of sociale redenen dan jongere generaties. Ook hier kan dit wijzen op een kleinere gerichtheid op de arbeidsmarkt bij vijftigplussers.

Tot slot laat figuur 14.2 zien dat de deelname aan een niet-formele opleiding toeneemt met het onderwijsniveau. Hooggeschoolden nemen het vaakst deel. Zij doen dit ook het vaakst om werkgerelateerde redenen. De laag- en middengediplomeerden nemen sowieso minder dan hooggeschoolden deel aan een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem. Als ze een dergelijke niet-formele opleiding volgen, doen ze dat tegelijk ook minder om werkgerelateerde redenen in vergelijking met hooggeschoolden.

3.2 Waarvoor wordt men opgeleid?

Bijna 20% van alle opleidingen buiten het reguliere onderwijssysteem die er in Vlaanderen anno 2003 worden gevolgd, staat in het teken van een beter gebruik van informatica (tabel 16.4). Een opleiding in verband met handel, administratie, boekhouding, marketing, verzekeringen, secretariaats- en kantoorwerk komt met 11,7% op de tweede plaats, gevolgd door de meer medische opleidingen met 11,1%. Allerlei ingenieursopleidingen en opleidingen binnen het gebied van de toegepaste wetenschappen kennen een aandeel van 6,4%. Opleidingen omtrent veiligheid komen op de vijfde plaats met 5,5%. Bij de mannen komt nagenoeg dezelfde topvijf terug. Bij de vrouwen stoten de ingenieurs- en veiligheidsopleidingen niet meer door tot in de topvijf. Een opleiding vreemde talen (7%) en de lerarenopleidingen (6,5%) zijn meer in trek bij de vrouwen en komen binnen op de vierde en vijfde plaats.

Figuur 14.1 illustreerde reeds dat zowel mannen als vrouwen het vaakst een opleiding buiten het reguliere onderwijssysteem volgen omdat dit verband houdt met hun huidige of toekomstige job. Tabel 14.4 wordt dan ook gekenmerkt door opleidingen die eerder werkgerelateerd zijn en vaak in het teken staan van bijscholing of het bijblijven met de laatste ontwikkelingen in een bepaald vakgebied. Bijvoorbeeld in de medische wereld is dit belangrijk. Wanneer enkel de onderwijsgebieden van de opleidingen die gevolgd worden om persoonlijke redenen worden beschouwd, verschijnt er een andere topvijf (bijlagetabel B14.5). Bijna een op vijf van de niet-formele opleidingen die gevolgd worden om persoonlijke redenen, bestaat uit het leren van een

vreemde taal. Zo'n 15% van de opleidingen heeft dan weer een meer creatieve inhoud zoals kunst, film, fotografie, en dergelijke meer. De opleidingen letteren, talen, geschiedenis, theologie en wijsbegeerte, vertaler of tolk komen op de vierde plaats met een aandeel van 8,1%. De opleidingen onder de noemer van persoonlijke ontwikkeling sluiten de topvijf af.

Tabel 14.4

Topvijf van de onderwijsgebieden van de gevolgde opleidingen buiten het reguliere onderwijssysteem* naar geslacht (Vlaams Gewest; 2003)

Onderwijsgebied van de opleiding	(%)
	Totaal
1 Informatica (gebruik)	19,6
2 Handel, administratie, boekhouding, marketing, verzekeringen, secretariaat, kantoorwerk	11,7
3 Genees-, tandheel-, verpleegkunde, farmacie, kinesitherapie, logopedie	11,1
4 Ingenieur (mechanica, elektronica, elektriciteit, enz), toegepaste wetenschappen (excl. Informatica)	6,4
5 Veiligheid	5,5
	Mannen
1 Informatica (gebruik)	19,6
2 Handel, administratie, boekhouding, marketing, verzekeringen, secretariaat, kantoorwerk	12,0
3 Ingenieur (mechanica, elektronica, elektriciteit, enz), toegepaste wetenschappen (excl. Informatica)	11,6
4 Veiligheid	8,8
5 Genees-, tandheel-, verpleegkunde, farmacie, kinesitherapie, logopedie	8,0
	Vrouwen
1 Informatica (gebruik)	19,7
2 Genees-, tandheel-, verpleegkunde, farmacie, kinesitherapie, logopedie	14,6
3 Handel, administratie, boekhouding, marketing, verzekeringen, secretariaat, kantoorwerk	11,3
4 Vreemde talen	7,0
5 Lerarenopleiding en pedagogie (kleuterleid(st)er, onderwijzer, regent,...)	6,5

* Met referentieperiode van één jaar

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

4 Zelfstudie

De laatste vragen in de ad hoc module over levenslang leren gaan over het informele leren. Hieronder wordt zelfstudie verstaan met het oog op het verbeteren van de kennis en vaardigheden. De overzichtstabel 14.1 leert ons dat 28,5% van de 15-64-jarige Vlamingen aan een of meerdere vormen van zelfstudie deelneemt. Jongeren maken meer gebruik van zelfstudie dan ouderen, maar voor ouderen is dit wel de belangrijkste vorm van levenslang leren. Hoe lager het onder-

wijsniveau, hoe minder kans men heeft te participeren aan een of meerdere vormen van zelfstudie. Toch is zelfstudie een belangrijke vorm van levenslang leren bij laaggeschoolden. Werklozen en werkenden maken ook vaker gebruik van zelfstudie dan niet-beroepsactieven.

Tabel 14.5

Deelname aan de verschillende vormen van zelfstudie* ten aanzien van de totale bevolking (Vlaams Gewest; 2003)

	(%)
Een of meerdere vormen van zelfstudie	28,5
Zelfstudie met behulp van gedrukt materiaal	18,9
Computerondersteunde zelfstudie via internet	16,2
Zelfstudie met behulp van radio of televisie, audio- of videocassettes ofwel off-line computerondersteund (cd-roms)	11,5
Bezoek aan een bibliotheek, een leercentrum, een beroepsbeurs, enz.	16,4

* Met referentieperiode van één jaar

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Er worden vier vormen van informeel leren onderscheiden. Een klein vijfde van de Vlaamse bevolking maakt gebruik van zelfstudie met behulp van gedrukt materiaal. Zelfstudie met behulp van radio of televisie, audio- of videocassettes of cd-roms is het minst populair (11,5%). De computerondersteunde zelfstudie via internet en het bezoek aan een bibliotheek, een leercentrum, een beroepsbeurs en dergelijke worden dan weer ongeveer even frequent gebruikt als vorm van zelfstudie (respectievelijk 16,2% en 16,4%). Zelfstudie wordt iets meer gebruikt door mannen, jongeren, beroepsactieven en hooggeschoolden. Wat voor zelfstudie in het algemeen geldt, gaat ook op voor de verschillende vormen van zelfstudie apart. Een uitzondering hierop zien we wel bij het bezoek aan een bibliotheek, een leercentrum, een beroepsbeurs enz. Vrouwen brengen namelijk vaker een bezoek aan een bibliotheek, enz. dan mannen (17,8% van de vrouwelijke bevolking tegenover 15,1% van de mannen).⁵

Cijferbijlage: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2004, Jaarboek, Cijferbijlage.

Methodologie: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2004, Jaarboek, Methodologie.

⁵ Meer informatie in verband met de verschillende vormen van zelfstudie: zie bijlagetabellen B14.6 tot en met B14.9.